

Mr. W.O. Koenigs
Oud Bussummerweg 27
1272 PT Huizen
Tel: 035-6940837
Tel: 035-6951003

17 NL 4/2004/38003

Datum: 27 SEP 2006

Ter behandeling aan:

Advies aan / afdoening door bevoegd persoon

Advies aan / afdoening door de MT-OCW

Afdoening op werkdag

DR07
Huizen 23-09-'06

1. m 27/9/06
2. JPC 27/9/06
3. JCE

17-10-2006 OC3

De Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
Mw. M.J.A. van der Hoeven
IPC 1200 BWL/M
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag.

Exelentie,

↳ Sabine
cc Marianna Petra 6/10

Hoewel ik mij in deze kwestie terughoudend pleeg op te stellen, heb ik mij genoopt gevoeld te reageren naar aanleiding van enige artikelen in de Duitse media. Het betreft in het bijzonder het artikel "Nach politischen Massstäben" van Godfrey Barker en Charles Rump, verschenen in Die Welt van 28 juni 2006, en "Was einst der Führer haben wollte" van Claudia Herstatt, verschenen in Die Zeit van 13 juli 2006. Ik ben van mening de Ministeries van Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Justitie alsmede het Museum Boijmans van Beuningen hiervan in kennis te moeten stellen. Ziet U dit als een actie mijnerzijds ter behoud van de door mijn vader verzamelde kunstschaten voor het Museum Boijmans Van Beuningen, en ter ondersteuning van het streven van de Nederlandse Staat om de collectie weer zoveel mogelijk te completeren.

Naar mijn mening is in deze persartikelen niet de benodigde zorgvuldigheid in acht genomen, hetwelk te meer steekt omdat het gaat om een gevoelig onderwerp waarover een verificatie van het geciteerde makkelijk toegankelijk is. Als bron lijkt slechts gebruik te zijn gemaakt van mijn nicht Christine Koenigs, die in 1952 is geboren en alleen al uit dien hoofde nauwelijks uit eigen ervaring kan spreken. Ik voel mij daarom genoodzaakt mijn reactie te geven als enig nog levende kind van Franz Koenigs, de enige van zijn nageslacht die hem in zijn laatste jaren bewust heeft meegemaakt. Daarbij komt dat ik als oud-bankier goed op de hoogte ben van de financiële aspecten en de economische omstandigheden die in de jaren dertig een rol hebben gespeeld bij de verkoop van de door mijn vader verzamelde collectie.

Directe aanleiding van de persartikelen lijkt een uitspraak te zijn van de Amsterdamse rechtbank in een zaak die was aangespannen door mijn bovengenoemde nicht. In deze zaak ging het alleen om de vraag of het besluit van de Nederlandse Staatssecretaris van Cultuur om een claim van mijn nicht af te wijzen werd beheerst door het Nederlandse privaatrecht of publiekrecht. Inhoudelijk heeft de rechtbank geen uitspraak gedaan. Die inhoud was daarvoor al aan de orde gekomen bij de Nederlandse Adviescommissie voor Restitutieverzoeken, die de Staatssecretaris van Cultuur had geadviseerd de claim van mijn nicht af te wijzen. Zelf ben ik in die zaak voor de Adviescommissie nog als getuige opgetreden, en ook ik was/ben van mening dat de claim van mijn nicht niet gehonoreerd diende te worden.

De claim van mijn nicht op de collectie die eens aan mijn vader toebehoorde, en haar daarmee samenhangende uitingen, is een gevoelig onderwerp dat mij en mijn familie al vele jaren bezighoudt; sterker nog, in toenemende mate zorgen baart, aangezien de goede naam van mijn vader, als persoon en verzamelaar hierdoor ernstig in geding is. Al in 1997 heb ik, samen met mijn helaas inmiddels overleden zuster A.K.M. Boerlage-Koenigs, uitdrukkelijk afstand genomen van de acties van Christine Koenigs. Er is geen sprake van een claim van de

familie Koenigs, hooguit van de persoon Christine Koenigs, een van de veertien kleinkinderen van mijn vader en slechts voor een zeer klein percentage erfgerechtigd.

In 1941 overleed mijn vader; ik was toen veertien jaar. In 1946 overleed mijn moeder en elk van de toen nog levende 5 kinderen ging vervolgens zijn eigen weg voor zover gemeenschappelijke belangen niet tot een gezamenlijk optreden noopten. Die waren echter in essentie in 1956 allemaal geregeld.

Dit alles gezegd hebbende, verwoord ik nu graag de feiten zoals die speelden rond de verzameling van mijn vader, en de uiteindelijke eigendomsoverdracht.

De Bank Rhodius Koenigs, kort na de eerste wereldoorlog mede door mijn vader opgericht, speelde zoals zoveel banken in Nederland een rol bij de financiering van Duitse bedrijven, door kredietverlening terwijl zij zelf vaak in het buitenland (Londen) geld opnamen voor dit doel. Door de economische crisis kromp de internationale markt vanaf 1929, terwijl de Duitse geldnemers door de "Stillhalte" of door geldgebrek niet konden betalen. Zodoende kwam Rhodius Koenigs (een Nederlandse bank) in een moeilijk parket. Mijn vader leende in 1931 bij een eveneens in Amsterdam gevestigde bank (Lisser & Rosenkranz) een aanzienlijke som geld en verplichtte zich de kunst in zijn bezit in zijn privéwoning Florapark 8 in Haarlem, als onderpand noch te vervreemden noch elders te plaatsen.

Aangezien de economie zich niet herstelde, en de problemen derhalve toenamen, werden de voorwaarden van de lening strikter. In 1935 werden de zekerheden geformaliseerd, in die zin dat de kunst opgeslagen werd in het Museum Boijmans en aldaar diende te blijven indien kredietgever daarmee akkoord ging. De looptijd werd beperkt tot medio 1940 tenzij de geldgever eerder in liquidatie zou gaan. Welnu, dit gebeurde begin april 1940, het eigendom van de kunstwerken ging formeel over op de bank en voorbereidingen werden getroffen voor transport naar de USA. Aangezien mijn vader in 1939 om familiale redenen Nederlander was geworden en uit dien hoofde niet meer de "bescherming" van de "Stillhalte" genoot en reeds door de Engelse banken aangesproken was tot betaling, prefereerde hij verkoop in Nederland van de tekeningen "en bloc" met steun/schenking van kunstliefhebbers van het museum. Uiteraard was museumdirecteur Dr. D. Hannema zeer geïnteresseerd. De door hem aangezochte Rotterdamse havenmagnaat Willem van der Vorm had reeds om een taxatie gevraagd. Maar plotseling kwam de aanvankelijk trainerende andere havenmagnaat, D.G. van Beuningen, over de brug mits naast de collectie tekeningen nog enkele schilderijen mee aangeboden zouden worden. Van Beuningen heeft niet verklaard integraal te zullen schenken maar deed de schriftelijke toezegging dat de kunst als "collectie Koenigs" gepresenteerd zou worden zolang de objecten in het Museum zouden zijn. Zo werd besloten, en de zaak werd afgewikkeld "in the nick of time".

Na de Duitse inval in Nederland en de daaropvolgende bezetting verscheen Dr. Posse, kunstkoper voor Hitler, bij Dr. Hannema en toonde belangstelling voor de "Koenigs collectie". De collectie was toen nog niet zo lang daarvoor door de heer van Beuningen verworven, en nog niet formeel aan het museum geschonken, zodat het museum de collectie dus nog steeds louter in bewaring had. De Duitse schoonzoon van van Beuningen, de heer Lucas Peterich, voerde de onderhandelingen over de verkoop. Dit leidde tot de verkoop door van Beuningen van 528 tekeningen aan de Duitsers.

Voor mijn vader was dit alles een hard gelag. Eerst verliest hij het eigendom van zijn collectie aan de bank Lisser & Rosenkranz als gevolg van het opeisbaar worden van zijn lening, die hij niet kan voldoen. Vervolgens verdwijnt een deel van de collectie door de verkoop van van Beuningen van ruim 500 van zijn pronkstukken. Daarbij komt, dat ten tijde van de liquidatie van de bank de economische waarde van de collectie inmiddels dusdanig gedaald was, dat met de verkoop van de collectie door de bank aan van Beuningen niet eens de gehele schuld van mijn vader vereffend kon worden. Dit terwijl van Beuningen, in verband

met de persoonlijke interesse van Hilter voor delen van de collectie er financieel gewin uit kon slaan.

Nu, na het vereffenen van de rest schuld door additionele verkoop van schilderijen door de bank, deze zaken afgewikkeld waren, werd het stil voor mijn gevoel; met de Nazi's op de hielen was in stilte werken verstandig. Toch is er geen reden aan te nemen dat de dood van mijn vader in 1941 enig verband hield met de Nazi's, of anderszins onder verdachte omstandigheden geschiedde. Mijn vader is om het leven gekomen door een ongelukkig treinongeluk. Terwijl hij op weg was zijn zuster op te zoeken in het ouderlijk huis in Sinzig am Rhein, is hij op het station van Keulen op de weggrijdende trein gesprongen, gevallen, en ongelukkigerwijs tussen de trein en het perron terechtgekomen. Hij is helaas op weg naar het ziekenhuis aan zijn verwondingen overleden.

Dit is; in het kort, het verhaal van een groot verzamelaar en zijn verzameling. Mijn vader was een zakenman. Zijn aanvankelijk succes heeft hem gefortuneerd gemaakt, waardoor hij financieel in staat was een verzameling op te bouwen. Aan zakendoen kleven echter ook risico's, die hij bewust heeft genomen. Daarbij heeft hij gegokt, en deels verloren. Hij heeft evenwel gewonnen omdat zijn wereldvermaarde, samenhangende collectie ondanks alle financiële en politieke perikelen grotendeels bij elkaar is gebleven en nog bij zijn leven een plaats heeft gevonden in het museum waar hij dat wenste. De doorverkoop van een gedeelte van de collectie aan de Nazi's is daarbij een zwarte bladzijde. Het feit dat vele tekeningen daarvan inmiddels weer zijn teruggekomen en het feit dat zijn verzameling nog steeds internationaal bekend staat als de Koenigs collectie zou hem groot genoeg doen. De handelwijze van mijn nicht Christine en de misinformatie die de laatste jaren in verband daarmee in de media circuleert, is uitsluitend ten detrimente van F.W.Koenigs, verzamelaar van een samenhangende collectie. Die samenhang juist was voor hem essentieel. Als rasechte verzamelaar was zijn streven niet zozeer het bevredigen van eigen smaak maar compleetheid. (De schenking van 2 tekeningen van Vittore Carpaccio aan het museum nadat de steun van de Heer van Beuningen vaststond onderstreept de erkentelijkheid van mijn vader voor de toezegging van de Heer van Beuningen dat de complete collectie voor Museum Boijmans behouden zou blijven.)

Indien U nog nadere toelichtingen mijnerzijds wenst te ontvangen ben ik –voor zover dit voor mij mogelijk is- bereid deze te verstrekken.

Uiteraard geef ik mijnerzijds toestemming voor nadere openbaarmaking van dit schrijven.

Met gevoelens van de meeste hoogachting

26-09-06

CC: Ministerie van Algemene Zaken
Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
t.a.v. Mw. Drs. S.M. Gimbrère
Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. Mr. A. van Woudenberg
Ministerie van Justitie
Museum Boijmans van Beuningen/ Drs, K.M.T. Ex